írta: Rahne Eric

Épületszerkezeti és épületgépészeti termográfia II.

A cikksorozatunk előző részében arról beszéltünk, hogy milyen jellegű (célú) épülettermográfiai mérések léteznek, a szükséges mérési körülményekről és az azokból adódó nehézségekről, illetve korlátozásokról.

A most következő részből pedig megtudhatjuk, hogy mi a szerepe a hőkamera adottságai alapján figyelembe veendő geometriai felbontás követelményének, a hőkép pixelfelbontásának, valamint a hőkamera termikus felbontóképességének.

Mindezt valós hőképekkel illusztrálva, a Termográfia – elmélet és gyakorlati méréstechnika című szakkönyvből merítve.

Méréstechnikai feltételek (épülettermográfiához szükséges hőkamera-képességek)

A hőkamerával megfelelő körülmények között készített hőképek alapján sokféle épületszerkezeti, hőszigetelési, épületgépészeti, épületüzemeltetési és nedvességgel/vízszigeteléssel kapcsolatos hiányosság fedezhető fel. Fontos tudni, hogy a kiértékelés csak akkor eredményes, ha a mérés során fennálltak a megfelelő mérési, például klimatikus és épületüzemeltetési körülmények.

Lényeges az is, hogy betartsuk a termográfiai mérések szabályait és nem utolsósorban a hőkameránk is megfelelő méréstechnikai képességekkel rendelkezzen. Ezek közül a geometriai felbontásra is ügyelnünk kell: például egy panelház 10. emeletének földről történő mérése (mondjuk 60 méter távolságból) Pitagorasz szerint $\sqrt{302 + 602} = 67$ méter valós mérési távolságból történik. Ez egy 2 mrad felbontású hőkamera esetében csupán minimum 67 m x 2 mrad x 3 = 402 mm (tehát 40 cm) tárgyfelületek mérését teszi lehetővé. Egy ilyen hőképnek tehát legfeljebb annyi információtartalma van, hogy hány nyílászáró van a 10. emeleten! Az 1. kép illusztrálja a helyzetet egy járórács tartójának példáján. Ahogy a hőkép is bizonyítja, az épülettermográfia – bár hatalmas mérési tárgyakkal foglalkozik – sem kerülheti el a geometriai felbontás kérdését. A keresett problémák egészen egyszerűen „láthatatlanná" válnak a geometriai felbontás követelményének

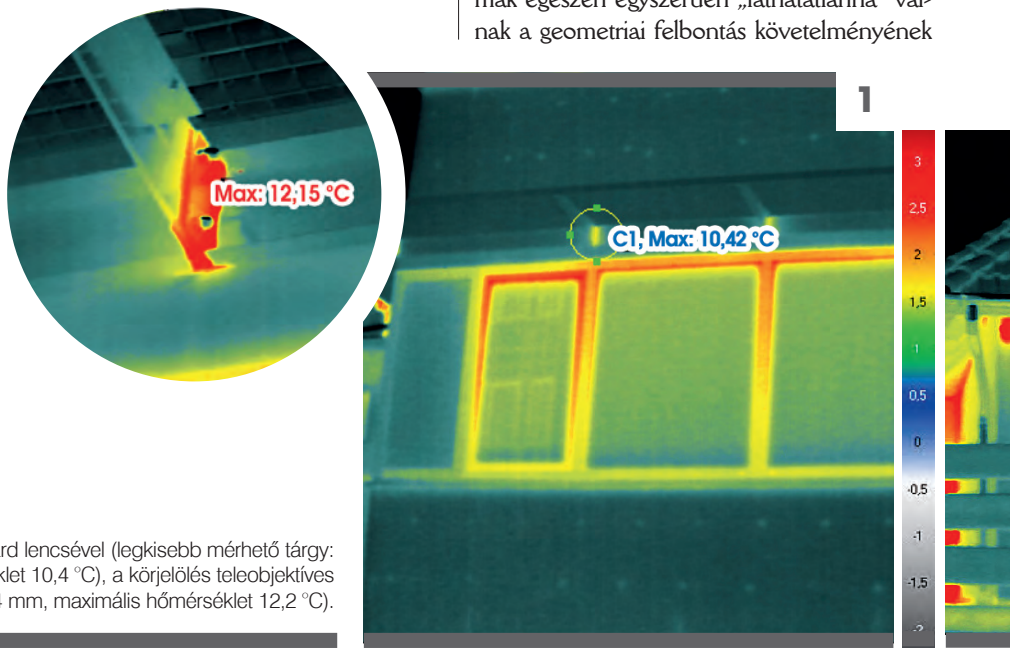

1

1. kép Épületfelvétel standard lencsével (legkisebb mérhető tárgy: 15 m x 0,8 mrad x 3 = 36 mm, maximális hőmérséklet 10,4 °C), a körjelölés teleobjektíves felvétele (legkisebb mérhető tárgy: 5 m x 0,4 mrad x 3 = 4 mm, maximális hőmérséklet 12,2 °C).

figyelmen kívül hagyása esetén. A helyzet orvosolható csereobjektívek alkalmazásával, melyek professzionális hőkamerák esetén beszerezhetők (2. kép).

A geometriai felbontáson (tehát az érzékelőmátrix egy egyedi érzékelőhöz tartozó tárgyfelületi képpontméretén) túl a hőkamerával elérhető képminőséget, pontosabban – a mérés részletességét – a hőkamera képpontjainak száma határozza meg. Ennek oka, hogy a grafikai (vizuális) felismerhetőség érdekében egy bizonyos minimális képpontszámnak kell a mérendő tárgy egyes részeire esnie – ugyanúgy, ahogyan ezt a digitális fényképezés esetén megszoktuk. Könnyen érthető, hogy több képpont esetén a tárgyfelületet nagyobb részletességgel, illetve nagyobb tárgyfelületet ugyanolyan részletességgel jeleníthetünk meg egyetlen hőképen. Ha kevés a képpontok száma, sok felvételt kell készíteni, és összefüggő tárgyak kiértékelésére, illetve beszámolók készítéséhez gyakran szükségessé válik a képek montírozása (ami egy igen időigényes munka).

Hőkamerák esetén ez a kérdés nem is jelentéktelen. Míg a digitális fényképezőgépeknél 10, 12 vagy akár több mint 20 Mpixeles (20 millió képpontos) felbontásról beszélünk, addig az átlagos mátrixos hőkamerák esetén a képpontok száma tipikusan 320x240 (tehát 76 800), illetve 384x288, a profibb hőkamerákban pedig 640x480 (tehát 307 200) vagy akár 1024x768 (tehát 786 432) képpont.

Vannak kisebb képességű kamerák is – gyakori típus a 160x120 (tehát csupán 19 200) képponttal vagy akár csak a 80x80, illetve a 96x96 képponttal, melyek ennél fogva csak kisebb felületek elfogadható részletességű megjelenítésére képesek, ami a felhasználási területüket természetesen erősen korlátozza, vagy a hőkamerát bizonyos feladatokhoz akár alkalmazhatatlanná teszi.

Érdekes még, hogy pont a legprofibb, 640x480, illetve 1024x768 képpontos érzékelőmátrixszal rendelkező professzionális hőkamerák képpontra vetített ára a legkedvezőbb, akár egy nagyságrenddel is kedvezőbb, mint a kis pixelszámú, ún. low cost hőkameráké.

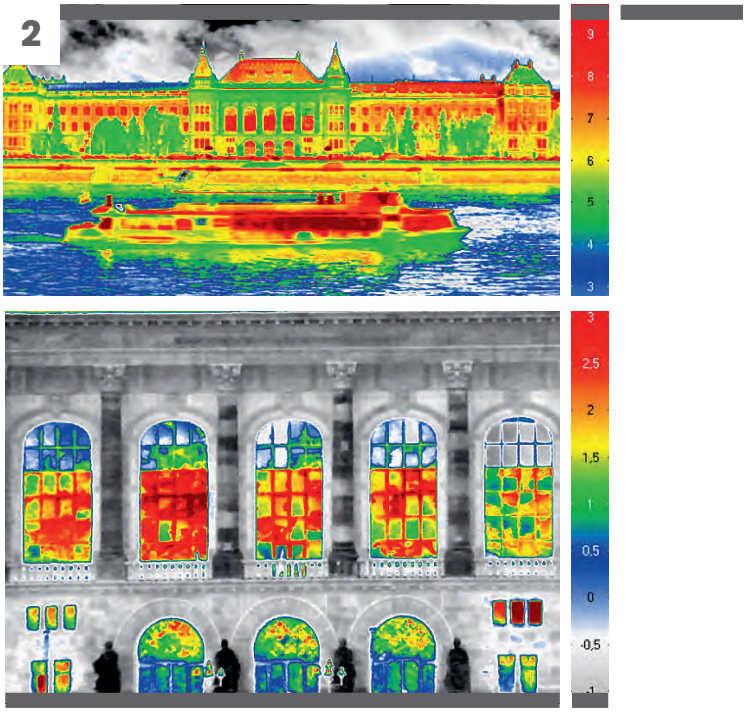

2. kép
Teleobjektív használatával elérhető hőképfelbontás: fent széles látószögű lencsével készült hőkép, míg a lent egy teleobjektívvel (ugyanonnan) rögzített hőkép látható.

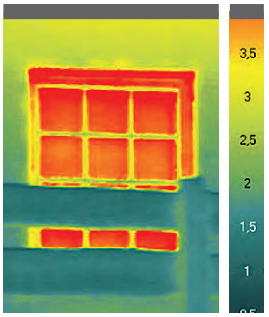

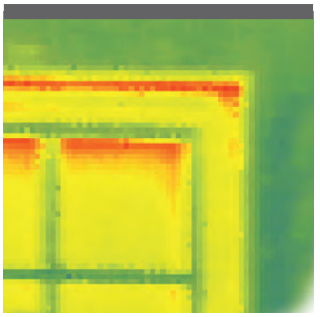

3. kép
120x160, illetve 640x480 képpontos hőkép (arányosan ábrázolva)

4. kép
160x120 képpontos hőképrészlet, nagyítással

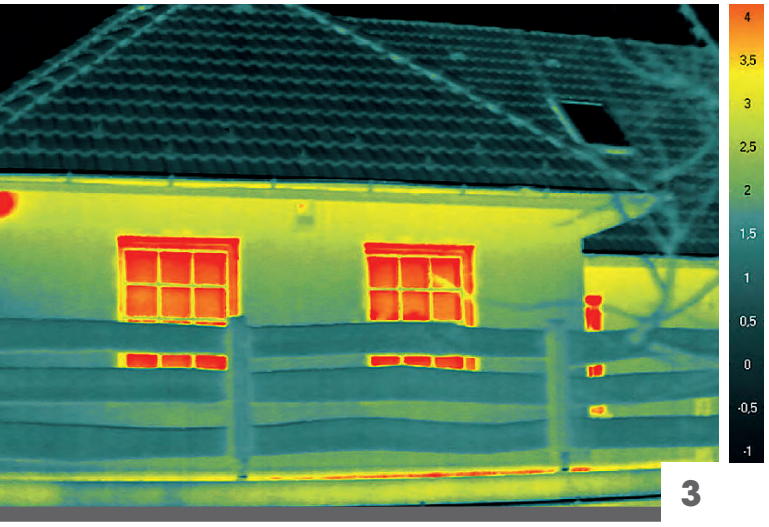

Épületszerkezeti és épületgépészeti termográfia II.

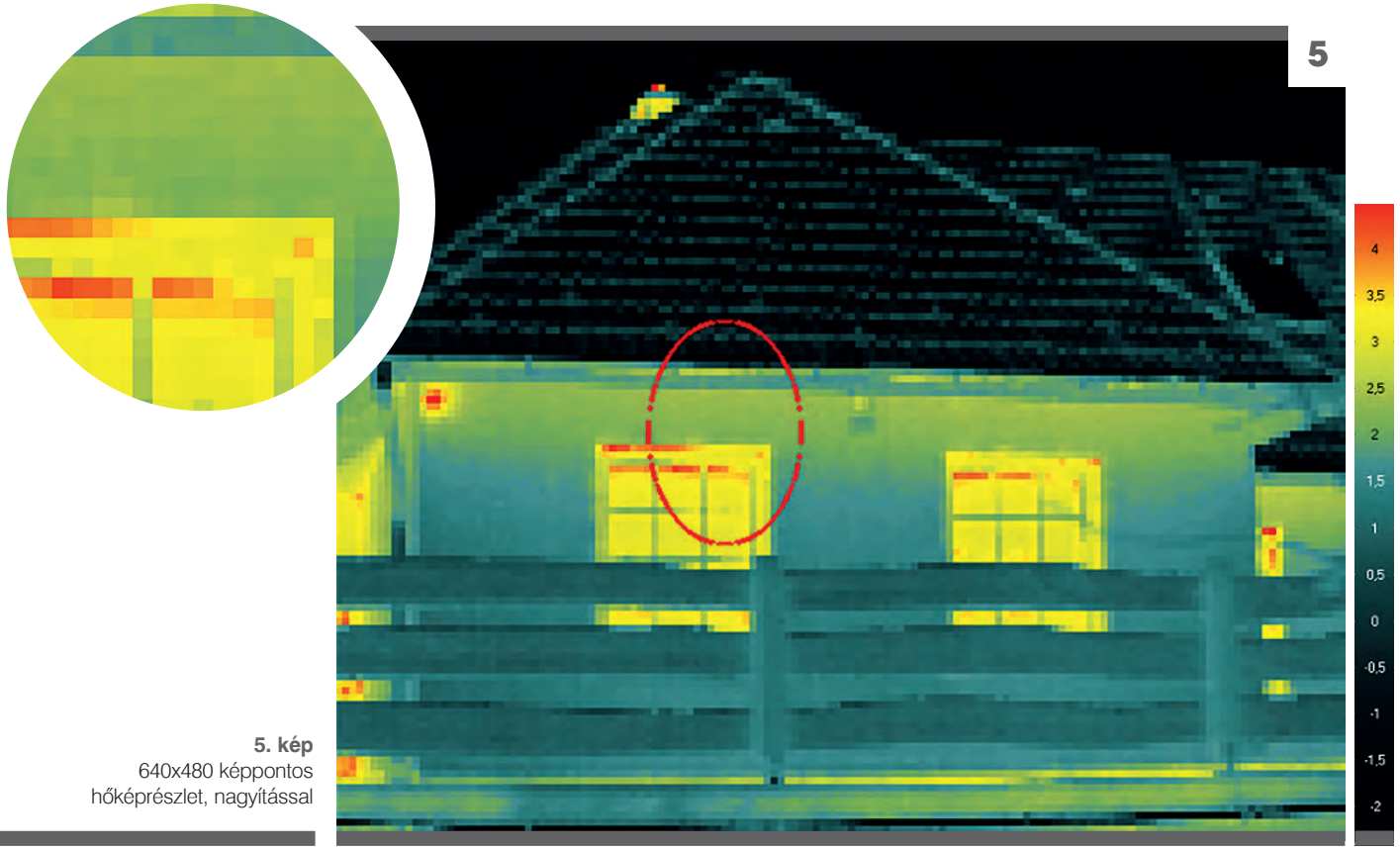

5. kép
640x480 képpontos hőképrészlet, nagyítással

A 3–5. képek igen látványosan mutatják be a képpontok számának hatását a munkafolyamat hatékonyságára. A 3. kép alsó része (640x480 pixel) egyetlen helyszíni gombnyomással készült és – mivel a bevizsgált épületoldal minden információját tartalmazza – szintén egyetlen kattintással belefűzhető a jegyzőkönyvbe. Ezzel szemben a felső hőkép (160x120 pixel) az épületoldal csak kisebb részét képes befogni ugyanazzal a geometriai felbontással. Az alsó, áttekintő hőkép teljességének és minőségének elérésére 16-szor annyi pixel – tehát ennyi hőkép – kellene. Mivel azonban a hőképek utólagos montírozásához még az egyedi hőképek átfedésére is szükségünk van, így jóval több, akár 20-25 hőkép helyszíni felvételére kényszerülünk. Természetesen a 640x480 képpontos hőkép felvételi időigényének többszöröse alatt. Az igazi kellemetlenség viszont a jegyzőkönyvkészítés során vár ránk, mert itt szembesülünk a 20-25 hőkép montírozási munka időigényével, mely ügyességünktől függően 30 perc és több óra között is eltarthat. Meggondolandó tehát, hogy kisebb beruházás mellett kisebb pixelszámú hőkamerát válasszuk (és a spórolásunkat majd többszörös többletmunkával fizessük meg), vagy nagyobb pixelszámú hőkamera révén a hatékony munkavégzéshez szükséges gazdaságos eszközre tegyünk szert. Most nyilván mondhatjuk, hogy természetesen befoghatjuk a 160x120 képpontos hőkamerával is az épület „teljes" oldalát. Ennek ára viszont a nem megfelelő geometriai felbontás lesz, ahogy a 4–5. képek bizonyítják. A referenciahőkép ismételten ugyan-

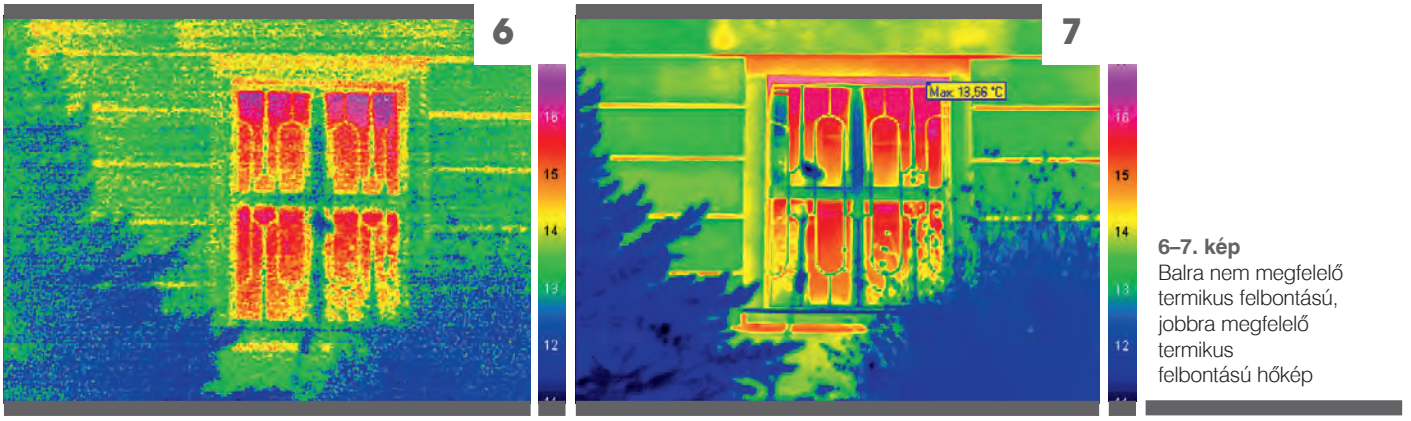

6–7. kép
Balra nem megfelelő termikus felbontású, jobbra megfelelő termikus felbontású hőkép

az a 640x480 pixel felbontású felvétel (picit más hőskálázással), a spórolós tesztfelvétel pedig 160x120 képponttal készült pontosan ugyanonnan, ugyanarról az épületről.

Mindkét hőképből egyforma tárgyfelületet nagyítottunk ki a különbség (és ezáltal a felvételek használhatóságának) bemutatása szempontjából. Anélkül, hogy bármilyen hosszadalmas magyarázatot kívánnánk adni, a tapasztalatlan megfigyelő részére is azonnal nyilvánvaló, hogy a 640x480 képpontos termogram lehetővé teszi az ablakkeret-szerelés (falcsatlakozás) minőségének és az ablakok tömítettségének értékelését.

Azonban a csupán 160x120 képpontos felbontással készült hőkép nem kínálja ezt a lehetőséget, ezért az itt bemutatott esetben az épületek termográfiai értékelésének célját nem is lehet elérni. Különösen akkor, amikor a mérendő hőmérsékletek a hőkamera aktuális méréstartományának alsó határához közel vannak (ami tipikus az épülettermográfia esetében), a képminőséget döntően a hőkamera hőmérséklet-felbontási képessége (vagy termikus felbontása) határozza meg. Az ezt jellemző paraméter – az „NETD" (Noise Equivalent Temperature Difference) – a hőkamera saját zajának effektívértékét adja meg az ugyanekkora villamos jelet eredményező tárgyhőmérséklet-különbségben kifejezve. Ezt a hőkamerát minősítő paramétert a DIN EN 16714-2:2016-11 szabvány követelményének megfelelően 30 °C-nál határozzák meg, referenciatárgyként pedig az ideális sugárzót feltételezik. Fontos tudni, hogy ez az NETD-érték (általában egyetlen egy számként megadva) sajnos nem egyforma minden hőmérsékleten, nem igaz a hőkamera mindegyik méréstartományára, és minden egyes (csere)objektív alkalmazásának esetében sem. Ennek ellenére ez a számadat a legelterjedtebb és általában az egyetlen információnk a hőképünk várható zajosságával kapcsolatosan, ezért tudomásul kell venni, hogy a tárgy hőmérsékletének csökkentésével majdnem exponenciálisan megnő a zaj (tehát romlik a termikus felbontás).

Ez teljesen logikus is, mivel a csökkenő hőmérséklettel együtt a sugárzás mennyisége hatványozottan csökken, így a jel/zaj-viszony ugyanilyen rohamosan romlik. Ebből következik, hogy a 30 °C-on megadott termikus felbontás ennél alacsonyabb tárgyhőmérsékletek esetén már nem igaz, 0 °C felé az NETD-érték már akár a duplájára is nőhet.

A hőkamera termikus felbontása természetesen kihatással van a hőképen észlelhető legkisebb hőmérséklet-különbség révén a részletek felismerhetőségére (6. kép). A helyzetet sajnos még rontja a szemünk szín-, illetve szürkeárnyalat-különbség érzékelési képességének határa, valamint a megfelelő mennyiségű „egyforma" pixel megjelenítésének szükségessége, hogy azt összefüggő „felületként" ismerhessük fel. Folytatjuk! ■

számpélda

Egy gyengébb minőségű hőkamera 30 °C-nál érvényes +/–120 mK (+/–0,12 °C) hőmérséklet-felbontásból a gyakorlatban már 0 °C-on „könnyedén" +/–0,25 °C-os zaj lesz.

Mivel ez az érték pixelenként értendő, a teljes hőkép hőmérséklet-felbontása csupán 0,5 °C (mivel a pixelek elhelyezésüktől és egymástól függetlenül pont ellentétesen a maximumértékig tévedhetnek). A hőképen vizuálisan is összefüggő felületként biztosan felismerhető felület hőmérsékletének viszont minimum a fenti érték kétszeresével kell eltérnie az őt körülvevő hőképpixelektől, tehát a felismerhetőség határát jelentő minimális hőmérséklet-eltérés jelen példában közel 1 °C (0 °C körüli mért tárgyhőmérsékletek esetén)!